

Hällström, Catharina: *Insändare i Kamratposten: uttryck för villkor i barns kulturella sammanhang*. Stockholm: Stockholms universitet (Doktorsavhandlingar från Institutionen för pedagogik och didaktik nr 7). Diss. Stockholm. 274. ISBN 978-91-7447-301-8

Efter flera dagars väntan kom äntligen den efterlängtrade *Kamratposten* (KP). Min trettonåriga dotter bläddrar hastigt fram till sidorna "Prat & Svar" och jag ser henne försjunka in i sin läsubble. Hon stannar där en lång stund och läser de kontaktskapande texterna med stor iver. Det blev en vana för henne som trogen prenumerant att läsa just andra barns insändare. Hon är ju inte ensam om att fångas av pulsen i tidningen utan det gör också många andra barn i KP-åldern. Under mer än ett sekel har barnen engagerat sig i tidningen (tidigare under namnet *Folkskolans Barntidning*) och då inte bara som läsare utan också som bidragande skribenter där de nyttjar insändarsidorna som en plats för kommunikation och korrespondens med andra barn. Detta väcker ju nyfikenhet och undran kring vad barnen skriver om i de texter som de själva valt att uttrycka sig i och publicera.

Det är just barns yttringar om iakttagelser, erfarenheter och handlingar på insändarsidorna i *Kamratposten* som har fångat Catharina Hällströms forskarintresse och som utgör fokus för hennes spännande och viktiga avhandlingsarbete. Studien belyser "barns villkor och tillvaro såsom det kommer till uttryck i den specifika genren en barntidnings insändaravdelning." (15). Att barntidningen som medium är viktig att studera är uppenbart då barnen till exempel nyttjar insändarsidorna som ett rum för kommunikation och kulturproduktion.

Hällström väljer att lyfta fram och ta utgångspunkt i att barn är viktiga, kompetenta och aktivt handlande aktörer i formandet av sina egna och andras sociala liv, vilket ligger i linje med vad den moderna barndomsforskningen (t.ex. James & Prout, 1990; Alanen 2001) proklamerar. Även FN:s konvention om barns rättigheter ger ett viktigt stöd för Hällströms arbete. På insändarsidorna kommer barnskribenternas egna personliga röster fram där de delar med sig av sina egna tankar och funderingar samt också ger svar på andra barns frågor och funderingar på denna offentliga barnkulturella arena. Barn alstrar kulturella uttryck och Hällström betraktar insändaravdelningen i *Kamratposten* som en informell plats där

barn tillåts att höras. Hällström hävdar på ett övertygande sätt att barns insändare kan uppfattas som kultur av, för, med och bland barn. Det är viktigt att studera barns kulturer och kulturella verksamheter i sin egen rätt, vilket också genererar kunskaper om hur det är att vara barn i vår samtid.

Studien bygger på 1054 insändartexter från barn i ett spann på 30 år, där hela utgivningsåren 1977, 1987, 1997 och 2007 har studeras. Materialet är omfångsrikt och avhandlingstexten ger på ett förtjänstfullt sätt rikligt med citat från insändarna vilket bidrar till den mångfacetterade bilden av barnens tankar och reflektioner. Även annan typ av datamaterial än barnskribenternas alster har samlats in under arbetets gång såsom artiklar, reportage och redaktionella kommentarer. Dessutom genomförs också intervjuer med nyckelredaktörer från 1970-talet fram till idag. Allt detta görs i syfte att kunna teckna en historisk exposé om tidningens tillkomst, start och utveckling, vilket bidrar till att ge en kontextbeskrivning till insändartexterna. Detta ger även en vink om de villkor och förutsättningar som har styrt barnskribenternas möjligheter till publicering i tidningen.

Vad handlar då barnens insändare om? Man skulle kunna uttrycka det enkelt så här: barnen skriver och reflekterar om allt mellan himmel och jord som rör deras liv. Catharina Hällström analyserar den stora volymen av insändartexter på ett förtjänstfullt sätt och mejslar fram olika teman i barns självvalda kulturella verksamhet, som vardagsskildringar, kroppens ofrivilliga tillstånd, far- och morföräldrars roll i barns tillvaro, skog och natur, klimathot och miljöförstöring, barns livsfrågor, vuxnas förbryllade beteenden och nätets ökande betydelse i barns vardagstillvaro. Här belyses även hur teman har skiftat över tid och hur barn uttrycker sig kring dessa ämnesområden. Här vill jag lyfta fram två intressanta fynd som genererats ur Hällströms material. För det första är det intressant att i publikationer från 2007 har mor- och farföräldrar fått en framträdande roll i barns liv utifrån barnens eget perspektiv, även om dessa kan upplevas såväl positivt som negativt. Det är en överraskande bild som levereras av Hällström; att den äldre generationen utgör viktiga aktörer i barns liv. För det andra är det intressant att i de tidiga nedslagen notera skribenternas varma förhållande till naturen, där de ger sinnliga uttryck för att beskriva denna:

... Plötsligt såg jag hur vackert
allting var, det sista ljuset efter
solnedgången, snöpudrade träd,

sjön alldeles vit av snö, stillheten.

Ja, jag till och med njöt av

bilbruset från vägen (signaturen: En Solängsbo, utdrag ur *Kamratposten* 1/1987) (94–95).

Beskrivningar av denna karaktär återkommer inte i det senare datamaterialet. Det är inte så att barnen har slutat engagera sig i naturen, men fokus har flyttas från sinnliga privata framställningar till gemensamma frågor gällande till exempel klimat och miljö. Detta ligger i linje med det ökande engagemanget kring globala klimatfrågor i samhället i stort. Även skribenterna ger förslag på lösningar på miljörelaterade problem, som att "Alla som kör bil kan väl cykla istället" (97) vilket kan ses som kritik mot de vuxnas agerande. Visserligen hävdar Hällström att ovanstående teman inte är så omfattande till sin volym i datamaterialet, men jag anser att dessa är intressanta och viktiga och att de därför kunde ha analyserats mer djupgående och diskuterats mycket grundligare i avhandlingen.

Två voluminösa kapitel ägnas åt avhandlingens mest centrala teman nämligen tillhörighet och plats, som skribenterna beskriver och avhandlar på olika sätt. Hällström menar att dessa två teman gestaltas av barnen utifrån lustfyllda och olustiga erfarenheter. Här ges en mängd exempel från insändarna vilka används som både källor och illustrationer för att belysa tillhörighetens och platsens villkor framför allt i familje-, kamrat- och skolsammanhang. Även idrottsgrupper och flick- och pojkrelationer framträder som viktiga ur barnförfattarnas perspektiv. Studiens resultat visar, kanske inte så överraskande, att hem- och familjearenan är en viktig inspirationskälla för skribenterna att ösa ur och dela med sig erfarenheter av, och detta i både positiva termer såsom trygghet, gemenskap, varma relationer och omsorg, men också i negativa sådana såsom vanmakt, dysfunktion och oro. Likaså är skolans värld ett dynamiskt sammanhang för barnen och utgör en viktig social arena för deras ständiga förhandlingar kring inklusion och exklusion (kamratförtryck, mobbing etc.). Intressant att nämna är att flickors och pojkars kärleksrelationer pågår under skoltid. Här kan jag inte undvika att undra om skribenterna alltid "laddat" sina texter med antingen lustfyllda eller olustfyllda erfarenheter? Jag skulle även tyckt det vore intressant att få se analyser av alster som varit mer oladdade och neutrala till sin karaktär.

Avslutningsvis kan konstateras att studien inte bara ger ett värdefullt bidrag till barnkulturforskningen (då forskningsvolymen kring barns tidskrifter är relativt begränsad), den utgör också ett

välkommet bidrag inom barnforskningen då den lyfter fram barns perspektiv, agency och agens. Catharina Hällström öppnar också upp våra ögon för att *Kamratpostens* insändarmaterial är en verklig guldgruva att ösa ur för den forskningsintresserade.

*Maria Simonsson, docent, universitetslektor,
Linköpings universitet*